

Niniejszy dokument nie stanowi doręczenia w trybie art. 15 zzs⁹ ust. 2 ustawy COVID-19 (Dz.U.2021, poz. 1842)

Sygn. akt I ACa 298/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Paweł Rygiel
Protokolant:	st. sekretarz sądowy Grzegorz Polak

po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 2021 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa C. K. i A. K.

przeciwko T. S.A.

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 10 lipca 2019 r. sygn. akt I C 1297/17

1. prostuje oczywistą niedokładność w komparycji zaskarżonego wyroku w zakresie oznaczenia nazwiska powódki poprzez zastąpienie oznaczenia (...) oznaczeniem (...);

2. oddala obie apelacje;

3. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

SSA Paweł Rygiel

sygn. akt I ACa 298/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 23 listopada 2021 roku

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Krakowie:

- zasądził od strony pozwanej T.S.A. w W. na rzecz powoda C. K. kwotę 31.000 zł z odsetkami w wysokości ustawowej za opóźnienie od dnia 16 października 2018 r. do dnia zapłaty (pkt I);

- zasądził od strony pozwanej T. S.A. w W. na rzecz powódki A. K. kwotę 31.000 zł z odsetkami w wysokości ustawowej za opóźnienie od dnia 16 października 2018 r. do dnia zapłaty (pkt II);

- oddalił powództwo w dalej idącej części (pkt III);

- koszty zastępstwa procesowego między stronami wzajemnie zniósł (pkt IV);

- zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda C. K. kwotę 2.150 zł. tytułem zwrotu połowy opłaty sądowej od pozwu (pkt V);

- nakazał pobrać od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 1.550 zł tytułem brakujących kosztów sądowych (pkt VI)

Sąd I instancji ustalił, że w dniu 21 czerwca 2016 r. miał miejsce wypadek drogowy, w wyniku którego śmierć poniosła L. K. – matka powodów. Sprawca wypadku miał zawartą umowę ubezpieczenia OC ze stroną pozwaną.

Sąd poczynił szczegółowe ustalenia dotyczące przebiegu wypadku prowadzące do przyjęcia, że sprawca w sposób nieumyślny naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Odnotować fakt skazania M. M. wyrokiem karnym Sądu Rejonowego w M. z dnia 27.12.2016 r., sygn. akt (...)za przestępstwo z art. 177 § 2 k.k.

W sprawie(...)została sporządzona opinia przez biegłego z zakresu m.in. rekonstrukcji wypadków który stwierdził, że z uwagi na miejsce znajdowania się poszkodowanej przechodzącej przed samochodem nie jest możliwe jednoznaczne stwierdzenie czy sprawca wypadku mógł zaobserwować pieszą. Jednakże biegły stwierdził, że M. M. powinien był przedsięwziąć takie działania, które umożliwiłyby mu zauważenie ruchu pieszych za oznakowanym przejściem.

Kolejno Sąd I instancji poczynił ustalenia dotyczące osoby zmarłej L. K.: jej wieku, stosunków rodzinnych, relacji z powodami będącymi jej dziećmi, z wnukami oraz stanu zdrowia i aktywności podejmowanych przed wypadkiem. Wskazał na przeżywane przez C. K. i A. K. emocje i żalobę po śmierci matki, trudności w pogodzeniu się z jej odejściem, aktualnie zachowywaną pamięć i cześć po zmarłej.

Sąd poczynił nadto ustalenia odnośnie zgłoszenia przez powodów pismem z dnia 4 lipca 2016 r. pozwanemu ubezpieczycielowi szkody i roszczeń o wypłatę stosownych sum zadośćuczynienia w związku ze śmiercią matki L. K.. W wyniku przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego strona pozwana uznała swoją odpowiedzialność za przedmiotowe zdarzenie oraz przyznała na rzecz każdego z powodów zadośćuczynienie w wysokości po 14.000 zł.

W rozważaniach prawnych Sąd I instancji podniósł, że strona pozwana, która zawarła umowę ubezpieczenia OC z posiadaczem pojazdu uczestniczącym w wypadku, ponosiła odpowiedzialność względem powodów w związku ze śmiercią bliskiej im osoby - matki L. K. - będącej następstwem wypadku, w zakresie, w jakim ta śmierć doprowadziła do powstania po ich stronie krzywdy (art. 446 § 4 k.c.).

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu pozwanej przyczynienia się L. K. do skutków wypadku. Zdaniem Sądu ocena dowodów nie pozwala na stwierdzenie, że poszkodowana wtargnęła na przejście dla pieszych, a raczej, że to kierujący samochodem ciężarowym M. M. nie zachował należytej ostrożności i ruszył nie widząc przechodzącej przed samochodem L. K., o czym również orzeczono w wyroku karnym.

W ocenie Sądu I instancji odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego na rzecz powodów powinna stanowić kwota 45.000 zł na rzecz każdego z nich. W tym zakresie Sąd wskazał na mocne związki emocjonalne powodów z matką, utrzymywanie bliskich relacji a nawet wspólne pomieszkiwanie, fakt że powodowie mogli korzystać ze wsparcia matki w codziennym życiu. Podkreślił, że powodowie bardzo przeżyli śmierć matki, tym mocniej że miała ona niespodziewany charakter. Obecnie nadal za nią tęsknią, brakuje im jej jednak byli w stanie odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Powodowie w dacie śmierci L. K. byli osobami dorosłymi, mieli własne rodziny na których wsparcie i

pomoc mogą liczyć. Sąd uwzględnił także okoliczność, że z uwagi na podeszły wiek matki w przyszłości nie mogliby raczej liczyć na jej pomoc, a wręcz odwrotnie – to ona wymagałaby ich opieki.

Biorąc pod uwagę wypłacone przez stronę pozwaną kwoty po 14 000 zł tytułem zadośćuczynienia w postępowaniu likwidacyjnym zasądzeniu podlegały ostatecznie kwoty po 31 000 zł.

Dalej idące roszczenia powodów uznał Sąd Okręgowy za wygórowane i podlegały one oddaleniu. Podniósł, że chociaż powodowie odczuwali ból i mieli poczucie znacznej straty po śmierci matki, to nie dotknęły ich tym spowodowane stany, które można byłoby uznać za chorobowe. Przyznana kwota w pełni rekompensuje krzywdy powodów spowodowane przedwczesną, nagłą i niespodziewaną śmiercią ich matki.

O odsetkach Sąd orzekł w oparciu o art. 455 k.c. w zw. z art. 481 k.c. zasądzając je w wysokości ustawowej za opóźnienie od dnia 16 października 2018 r., tj. od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. wobec częściowego uwzględnienia roszczeń powodów. Sąd zniósł zatem wzajemnie w pkt IV koszty zastępstwa procesowego. W pkt V zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda C. K. kwotę 2.150 zł tytułem zwrotu połowy opłaty sądowej od pozwu. Powódka A. K. korzystała z całkowitego zwolnienia od kosztów sądowych zatem w pkt. VI Sąd na zasadzie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 u.k.s.c. nakazał ściągnąć od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 1.550 zł. tytułem części opłaty sądowej od pozwu, której powódka nie uiściła, a której wysokość obliczono od uwzględnionego żądania pozwu.

Apelację od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Powodowie, zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo oraz rozstrzygającej o kosztach procesu, zarzucili naruszenie przepisów postępowania tj.:

- art. 233 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. oraz 279 k.p.c. poprzez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego, w szczególności oddalenie dowodu z opinii biegłego psychologa, podczas gdy Sąd nie posiada wiedzy specjalistycznej do oceny stanu psychologiczno-emocjonalnego powodów w związku ze śmiercią ich matki;

- art. 233 k.p.c. poprzez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego, w szczególności uznanie że powodowie przeżyli żałobę po matce w sposób naturalny, dostosowany do okoliczności, co nie znajduje potwierdzenia w dokumentach z postępowania dowodowego, w tym dowodu z opinii biegłego psychologa, którego to dowodu Sąd I instancji nie dopuścił.

Nadto powodowie zarzucili naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 446 § 4 k.c. poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie polegające na przyjęciu, że kwoty zadośćuczynienia za krzywdę w związku ze śmiercią matki w wysokości po 31 000 zł na rzecz każdego z powodów są odpowiednie do doznanej przez nich krzywdy, podczas gdy zgromadzony materiał dowodowy i okoliczności faktyczne sprawy uzasadniają stwierdzenie, że zasądzona kwoty są rażąco zaniżone.

Apelujący wniesli o zmianę wyroku w pkt III, IV i V poprzez zasądzenie od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów kwot po 86 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 4 sierpnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem I instancji kwot po 5 400 zł. Domagali się również zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego. Wniesli o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychologa.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji powodów i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Strona pozwana zaskarżyła wyrok w części, tj. w zakresie pkt I i II co do kwot po 15 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 16 października 2018 r. do dnia zapłaty oraz w pkt IV, V i VI w całości. Wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów postępowania tj.:

- art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że pomiędzy powodami a matką istniały więzi których zerwanie miało istotny wpływ na życie i codzienne funkcjonowanie powodów, podczas gdy po śmierci matki nie wymagali leczenia, funkcjonowali normalnie i nie byli osamotnieni bowiem byli osobami dorosłymi i mieli własne rodziny, a zatem przyznanie zadośćuczynień w rażąco wygórowanej wysokości nie było uzasadnione;

- art. 233 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. poprzez brak dopuszczenia dowodu z opinii biegłego psychiatry, co skutkowało wadliwą oceną wpływu śmierci matki na życie powodów;

- art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 212 §1 i 227 k.p.c. w zw. z art. 217 i 278 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powodowie w należyтым stopniu wykazali zasadność swoich roszczeń i w sprawie nie pozostały okoliczności wymagające wyjaśnienia, podczas gdy powodowie nie wykazali że zasadne jest zadośćuczynienie w wygórowanej wysokości a Sąd co do stanu psychicznego i cierpień oparł się na ich wyłącznych twierdzeniach;

Zarzuciła także naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 446 § 4 k.c. poprzez uznanie, że w stosunku do obojga powodów odpowiednie sumy zadośćuczynienia powinny stanowić kwoty po 45 000 zł, podczas gdy są to kwoty rażąco wygórowane i należało zasądzić na rzecz każdego z powodów odpowiednie kwoty wynoszące w ocenie pozwanej po 16 000 zł (do łącznej kwoty 30 000 zł).

Strona pozwana wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez zasądzenie na rzecz każdego z powodów kwot po 16 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 16 października 2018 r. do dnia zapłaty; oddalenie powództwa w pozostałej części; stosunkowe rozliczenie kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności należało wskazać, że w oparciu o art. 350 § 1 k.p.c. sprostowaniu podlegała oczywista niedokładność w komparycji zaskarżonego wyroku dotycząca nieprawidłowego oznaczenia nazwiska powódki, gdzie oznaczenie (...) należało zastąpić prawidłowym nazwiskiem powódki A. K..

Kolejno Sąd Apelacyjny uznał apelacje zarówno powodów, jak i strony pozwanej za bezzasadne.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny i przyjmuje dokonane ustalenia za własne. Ocena dowodów została przeprowadzona w sposób prawidłowy i nie doszło do zarzucanych naruszeń art. 233 k.p.c. Obie strony zarzucały brak przeprowadzenia przez Sąd I instancji dowodów z opinii biegłych - powodowie psychologa, zaś strona pozwana psychiatry – na tożsame okoliczności dotyczące stanu psychicznego powodów po śmierci matki, wpływu jaki ta śmierć miała na ich funkcjonowanie i zakresu oraz czasu doznawanych cierpień i przebiegu żałoby.

W ocenie Sądu odwoławczego oddalenie powyżej wskazanych wniosków dowodowych było słuszne, bowiem z innych przeprowadzonych w sprawie dowodów, w tym osobowych z zeznań świadków i samych powodów nie wynikało, aby utrata matki na skutek wypadku miała taki wpływ na stan ich psychiki, który wykraczałby poza normalne ramy tego typu zdarzenia. Wymaga podkreślenia, że śmierć matki, która nastąpiła nagle na skutek obrażeń doznanych w wypadku drogowym, musiała być dla powodów ciężkim przeżyciem. Jednakże zarówno powód, jak i powódka po tragicznym zdarzeniu nie korzystali z pomocy ani psychologa, ani psychiatry, nie wskazywali aby ich stan psychiczny uległ znacznemu załamaniu. Powód zażywał jedynie leki uspokajające i korzystał z porad lekarza rodzinnego. Brak przedłożenia przez powodów dokumentacji z leczenia psychologicznego lub psychiatrycznego również uzasadniał oddalenie wniosków dowodowych o sporządzenie opinii przez biegłych psychologa lub psychiatrę, bowiem oprócz zeznań samych C. K. i A. K. biegli nie dysponowaliby żadnym innym, koniecznym przecież do zbadania, materiałem dowodowym.

Wbrew zarzutom strony pozwanej Sąd I instancji wziął pod uwagę okoliczności dotyczące wieku powodów w chwili śmierci matki, fakt iż posiadali oni własne rodziny, a zatem nie pozostali bez wsparcia i pomocy bliskich, zaś po przejściu żałoby powrócili do normalnego, codziennego funkcjonowania. Ponadto w ocenie Sądu strona pozwana jako ubezpieczyciel, który miał zawartą umowę OC ze sprawcą wypadku, ponosi odpowiedzialność wyłącznie za skutki pozostające w normalnym związku przyczynowym ze zdarzeniem. Tymczasem opinia biegłego była wnioskowana na okoliczność, iż żałoba powodów miała charakter ponadnormatywny, wykraczający poza zwyczajowe ramy, a zatem ustalenie tych okoliczności nie było istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zarówno powodowie, jak i strona pozwana podnosili zarzuty naruszenia art. 446 § 4 k.c. kwestionując wysokość przyznanego powodom zadośćuczynienia. Powodowie ocenili je jako rażąco zaniżone, zaś pozwany ubezpieczyciel jako zbyt wygórowane. Sąd odwoławczy w pełni podziela przyjętą przez Sąd Okręgowy argumentację prawną, uznając przyznane kwoty tytułem zadośćuczynienia za adekwatne do doznanej krzywdy na skutek śmierci matki powodów.

Należy podkreślić, że roszczenie z tytułu zadośćuczynienia z uwagi na śmierć najbliższego członka rodziny, jest świadczeniem pieniężnym o charakterze kompensacyjnym, które stanowi próbę naprawienia doznanej szkody niemajątkowej. Ustawa w art. 446 § 4 k.c. przewiduje, że sąd może przyznać tym osobom „odpowiednią sumę” tytułem zadośćuczynienia. W tym ujęciu istotne jest rozważenie wszystkich okoliczności danego przypadku i dokonanie oceny pod kątem rozmiaru krzywdy jakiej doznali najbliżsi osoby zmarłej, jak też wymiaru zadośćuczynienia, które winno być "odpowiednie", co oznacza pozostawienie tej kwestii sędziowskiemu uznaniu i ocenie. Zadośćuczynienie musi przedstawiać pewną odczuwalną wartość ekonomiczną, adekwatną do warunków gospodarki rynkowej. Choć o ostatecznym rozmiarze przyznanego zadośćuczynienia decydują okoliczności danej sprawy to zasądzone świadczenie powinno być wyważone. Możliwość korygowania przez Sąd II instancji zasądzanego zadośćuczynienia zachodzi jedynie wówczas, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r., sygn. akt V CSK 179/18 (LEX nr 2712254), iż krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej, a każdy przypadek powinien być traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta ma opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego. Zadośćuczynienie powinno uwzględniać dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, oparcie w innych osobach bliskich, wiek osoby uprawnionej do zadośćuczynienia, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, a także wiek pokrzywdzonego. Zadośćuczynienie nie powinno prowadzić do wzbogacenia pokrzywdzonego. Powinno jednak przedstawiać odczuwalną ekonomiczną wartość, a jego wysokość nie może sprowadzać się do kwoty symbolicznej.

W badanej sprawie nie budzi wątpliwości, że Sąd I instancji uwzględnił wszelkie okoliczności faktyczne mające znaczenie dla ustalenia wysokości należnego powodom zadośćuczynienia i dokonał ich właściwej oceny. Należało mieć na uwadze, że matka powodów zmarła nagle, na skutek obrażeń jakich doznała w wypadku drogowym. Prawdą jest, że każdy musi pogodzić się z myślą, że kiedyś jego bliscy odejdą, zwłaszcza jeśli są to osoby w podeszłym wieku, jednak niespodziewana śmierć na skutek wypadku stanowi wyjątkowo tragiczne zdarzenie dla rodziny. Powodowie byli z matką mocno związani, pomieszkiwali z nią na zmianę w innych częściach roku, korzystali z rad i wsparcia, razem obchodzili ważne święta i uroczystości. Po śmierci matki przeszli proces żałoby, gdy odczuwali cierpienie i smutek; obecnie odwiedzają często grób zmarłej, dbają o pamięć o niej. Zatem słusznie Sąd I instancji uznał ich relacje za głębokie, gdzie śmierć matki spowodowała po stronie powodów istotną krzywdę. Jednakże jednocześnie powodowie, po standardowym okresie żałoby, potrafili odnaleźć się w nowej rzeczywistości, w której nie ma już z nimi ukochanej matki. Było to możliwe zapewne przy wsparciu bliskich, własnych dzieci i dalszej rodziny. Słusznie wskazał Sąd na wiek powodów, bowiem w dacie zdarzenia skutkującego śmiercią ich matki, byli już osobami dojrzałymi, posiadającymi własne rodziny, ułożone życie. Z uwagi na wiek L. K. sami zapewne zakładali, że w niedługiej przyszłości matka już

nie będzie tak sprawna i aktywna, być może pogorszy się stan jej zdrowia. Zatem to nie powodowie mieli niedługo korzystać z pomocy matki, lecz to ona z ich wydatnego wsparcia i opieki.

Z uwagi na te okoliczności nie sposób przyjąć, że ustalona przez Sąd I instancji kwota należnego powodom zadośćuczynienia wynosząca 45 000 zł jest zarówno rażąco zawyżona, jak i rażąco za niska. Zasądzone ostatecznie kwoty po 31 000 zł (45 000 zł pomniejszone o wypłacone 14 000 zł) nie odbiegały w sposób znaczący od przyznawanych w podobnych sprawach tytułem zadośćuczynienia na rzecz dzieci po śmierci rodzica.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny w pkt 2 oddalił apelacje obu stron o czym orzekł w oparciu o art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd rozstrzygnął w pkt 3 na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c. znosząc je wzajemnie między stronami z uwagi na oddalenie obu apelacji.

SSA Paweł Rygiel